

တၢ်ဂ့ၢ်မၤပုၤ- တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်- နီၣ်အသိၣ်န့ၣ် ဘၣ်တၢ်စၢၤဃာ်လၢခၢၣ်အပူၤ

တၢ်တီၢ်ထူ- ဒ်ခၢၣ်အိၣ်ဝဲဆိးဝဲလၢပုၤတၢ်က့ၢ်န့ၢ်တၢ်ကိးဂၤအပူၤအဃိ, ပုၤကိးဂၤမ့ၢ်တၢ်ထဲသိးတုၤသိးလိာ်သး.

၁. ပုၤယုဒၤဖိ စံးဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၢ်သါန့ၣ် ဂ့ၤန့ၢ် ပုၤဟ့ၣ်လုးဖိ

- **သရၣ်အဘျၢလၢ အစ့ၢ်က့ၢ်န့ၢ်ယုဒၤတၢ်ဘါ** လၢ ကလီး အပူၤန့ၣ် မၤန့ၢ်ဆူၣ်ဝဲ **တၢ်သိၣ်တၢ်သိတၢ်ဘျၢ** လၢ တၢ်ကူးတရဲးသး လၢစု ဒီး တၢ်အိၣ်တၢ်အီအတၢ်သိၣ်တၢ်သိ (၂:၁၁, ၁၆-၁၇); အဝဲသ့ၣ်တဲကမၢ်ဝဲလၢ ဒ်သိးနကန့ၢ်တၢ်အုၣ်က့ၤခိၣ်က့ၤအဂီၢ် နကဘၣ်န့ၢ်ယုၣ်ရှုး ဒီး နကဘၣ်မၤစ့ၢ်ကိးတၢ်ဘျၢတၢ်ဘါ အတၢ်မၤတခါခါ(မၤတၢ် ၁၅:၁၅).
- ပုၤယုဒၤဖိန့ၣ်ကိးဝဲ ပုၤဟ့ၣ်လုးဖိ, ပုၤတခီဘီမုၢ်ဖိလၢ ထွံၣ်, တအဲၣ်ဒီးအိၣ်တၢ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်, တအဲၣ်ဒီးလဲၤန့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဟံၣ်လုၤတက့ၤဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဝဲလၢ ပုၤဟ့ၣ်လုးဖိ, ပုၤတခီဘီမုၢ်ဖိန့ၣ် မ့ၢ်ပုၤလၢအတကဆိဘၣ်(မၤတၢ် ၁၀:၉-၁၆) မ့ၢ်လၢ ပုၤဟ့ၣ်လုးဖိ, ပုၤတခီဘီမုၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် တလူၤဟံၣ်ထွဲ ပုၤယုဒၤဖိအတၢ်ဘျၢတၢ်ဘါအလုၢ်အလၢဒီး, အတၢ်သိၣ်တၢ်သိ တၢ်ဘျၢဘၣ်(၂:၁၆-၁၇).

၂. ပုၤဟ့ၣ်လုးဖိ စံးဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်အတၢ်န့ၢ်သါန့ၣ် ဂ့ၤန့ၢ် ပုၤပုၤလၢကျိဖိ

- **Gnosticism** (ပုၤလၢအတဲအသ့ၣ်ညါတၢ်ခဲလၢ)သရၣ်အဘျၢလၢအအိၣ်လၢကလီးန့ၣ် အဝဲသ့ၣ်မၤန့ၢ်ဆူၣ်ပုၤအိၣ်လၢတၢ်ဘျၢအဖီလၢ- **mysticism** (၂:၁၈-၁၉) ဒီး asceticism (၂:၂၀-၂၃); ဒ်သိးနကန့ၢ်တၢ်အုၣ်က့ၤခိၣ်က့ၤအဂီၢ်, အဝဲသ့ၣ်တဲကမၢ်ဝဲလၢ နကဘၣ်န့ၢ်ယုၣ်ရှုး ဒီး နကဘၣ်လူၤတၢ်သိၣ်တၢ်သိ, ဒ်သိးတၢ်ဘျၢပုၤကညီမၤကဲထီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.
- **ပုၤပုၤလၢကျိဖိ** ပုၤကွဲးတၢ်ဖိကိးအဝဲသ့ၣ်လၢ အတဲတၢ်ဘၣ်ဆၣ်ပုၤန့ၢ်တပၢ်အါအါဘၣ်, ပုၤတဲတၢ်တသ့တဘၣ်ဘၣ်. ပုၤဟ့ၣ်လုးဖိကိးအဝဲသ့ၣ်လၢပုၤပုၤလၢကျိ, ကွၢ်တလီၤဝဲတၢ်, ဒ်အမ့ၢ်ပုၤလၢ(အပတီၢ်တထီၣ်) ဒ်အဝဲသ့ၣ်အသိးဘၣ်.
- **ပုၤစက့ၤသ့ၤဖိ** ပုၤလီၤရၢၢ်လီၤစၢၤဖိ(ရၢၢ်စၢၤ) ပုၤဟးဝုၤဝီၤဖိလၢ အဟးယုအိၣ်တၢ်ဖိးတၢ်ညၣ်, လီၤကဲဒ်ပုၤလၢအဟံၣ်န့ၢ် တၢ်လီၢ် လၢ Fertile Crescent လၢ Middle East ဖဲ ၆၀၀ B. C.), ပုၤဟးလုးဖိအတၢ်စိၣ်စိၢ်တဲစိၢ်အပုၤကွဲးလိာ်န့ၣ် ကွဲးဝဲ “အဝဲသ့ၣ်အီဝဲအဒုၣ်အဒါအသ့ၣ်လၢ အမၤသံဝဲအဆၢကတၢ်တဂၤလၢတၢ်ဒုးပျီပူၤ, ဒီးအဝဲသ့ၣ်ကုၣ်ထီၣ်ဝဲ ပုၤအဘျၢအခိၣ် ဒီး သူဝဲဒ်ခိၣ်ဖၢၣ်လၢ အထွါအထးခိၣ်, ဒီးအီထဲတၢ်ထံ လၢပုၤခိၣ်သ့ၣ်ဃီအကု လၢအမၤသံဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အလုၢ်အလၢန့ၣ် ဘၣ်အၤသံ ဒီးအဝဲသ့ၣ်တအီလုၢ်ထံ ဒီးသ့ကဆိအသးနီတဘျီဘၣ်.”

၃. ပုၤသဘျၢဖိစံးဝဲလၢ အတၢ်န့ၢ်သါန့ၣ် ဂ့ၤန့ၢ် ပုၤကုၢ်ဖိ

- ဖဲစီၤပီလုးကွဲး ကလီးစန့ၣ်, ရဲမ့ၢ်အဘီအမုၢ်အပူၤ, ဖဲန့ၢ်အဆၢကတီၢ် အထံဖိကိးဖိနီၢ်ဂံၢ်အိၣ် အကကွဲၢ် ၅၀ ဒီး လၢအကျါ အကွဲၢ် ၁၀ န့ၣ် မ့ၢ် ပုၤကုၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်လီၤ.
- ပုၤကုၢ်ဖိ, ကုၢ်ပုၤ န့ၣ်, Aristotle(သံဖဲ ၃၂၂ B. C) တဲဝဲလၢအမ့ၢ် “တၢ်အိၣ်မူအပီးအလီ.”

၄. ယုၤစၢၤဃာ်က့ၢ်ပုၤတၢ်က့ၢ်န့ၢ်တၢ်ခဲလၢ(နီၣ်အသိ) ထဲလၢခၢၣ်ထဲတဂၤအပူၤ

- ပလီၢ်လၢခၢၣ်အပူၤန့ၣ်- ပုၤတၢ်ဒီးဘးဖိခဲလၢန့ၣ် န့ၢ်ဘၣ်တၢ်အုၣ်က့ၤခိၣ်က့ၤ လၢ ကျဲဒ်သိးသိး, လၢအမ့ၢ် လၢတၢ်န့ၢ်ထဲတမံၤလၢခၢၣ်အပူၤ(၁:၄; ၃:၁-၄,၁၁; ယိဟၣ် ၁၄:၆; ရဲမ့ၢ် ၃:၂၂; ဖဲလံၤ. ၃:၂-၁၁). **ဖုၤလုၤမိၣ်** ကဘၣ် ဟံးစုကွၢ်မံၢ်ဝဲအကုၢ် စီၤအီၤန့ၢ်စုမူး လၢ**အစ့ၢ်က့ၢ်န့ၢ်တၢ်** ဒ်အမ့ၢ် အဒီပုၤဝဲလၢအအံၣ်ဝဲတဂၤ(၁၆). ပကဘၣ် သမၤက့ၤ တၢ်လၢပုၤကညီ အတၢ်တြီတၢ်တဖၣ်(ကလၢ. ၃:၂၈; အ့. ၂:၁၁-၂၂; မၤတၢ် ၁၅:၂၈-၂၉).
- တၢ်လၢပကဘၣ်**မၤလီၤ**လၢခၢၣ်အပူၤ- **ယုၤဟ့ၣ်ပုၤမူဒါလီၤလီၤဆိဆိ** လၢအကိးပုၤလၢဟီၣ်ခိၣ်အံၤ(၃:၁၇-၄:၁; အ့. ၅:၂၂-၆:၉; ရဲ. ၁၃:၁-၁၀).